

TURIÁK ILDIKÓ

A LEGSZORGOSABB HANGYA VADAS ÉVA NÉNI

Hófehér hajú, mindig friss, mosolygós, elképesztő munkabírású, szívós, óramű pontosságú. A Bokor-irodalom zömének, a KIO-nak, Karácsonyi Ajándék-oknak, Érted vagyok-nak elnyúlhatetlen gépelője. Korábban az írógépen verte sebesre az ujjait. Ma a monitorral rontja a szemét. De nemcsak a megjelent és még megjelenő írásművek őrzik keze nyomát, hanem Budapest és környéke flaszttere, utjai, utcái is. Hol itt, hol ott tűnik fel fürge léptekkel. Emberek és emberek dolgai után járkal, ügyeiket intézi. Továbbá nincs a Bokor életében jelentős esemény, amelyen jelen nem lenne. Bizonyára felesleges is mondanom, hogy akire mindez ráillik, az nem más, mint Vadas Éva (Szalézia nővér), közismert nevén Éva néni. Éva néni! Mi már idestova harminc éve ismerjük egymást. Azóta nem fér a fejembe, hogy hogyan is jut annyi mindenre időd. Kérlek, meséld el, hogyan is fest egy napod időbeosztása?

Általában 1/2 5-kor kelek: zuhanyozás, öltözködés, szobarendbetevés, reggeli, elmélkedés. Ez kb. mindennap egyforma, a további rész változó. Ha otthon maradok, akkor IBM-en gépelem a Bokor számára, ami éppen szükséges. Ha sürgős, ebéd után folytatom kb. 6-7 óráig. Este kb. 9-ig imádság, olvasás, zenehallgatás a Bartók rádión. Mivel külső kerületben lakom, általában másodnaponként reggel bemegyek Pestre, szentmisére, majd utána karitás-z látogatások, testvéri megbeszélések, különböző munkaügyeket intézek. Délutánokon: közösségi találkozók vagy azokra készülés, testvéri levelezések, stb.

A bevezetőben elég tekintélyes listája kerekedett ki mindazoknak, amiket csinálsz. Pedig gondolkodás nélkül, csak úgy kapásból soroltam azt, ami hirtelen eszembe jutott. Bizonyára sok minden ki is maradt. A gépelésen túl, mi mindent csinálsz még?

Jelenleg két közösségem van. Csoport-testvéreimet törekszem a találkozókon kívül is havonta egyszer felkeresni. Több egyedülálló, magányos barátnőm, volt börtöntársnőm stb. van, nem egy közülük beteg. Továbbá hét mozgássérült testvéremet iparkodom szükség és lehetőség szerint legalább egy hónapban egyszer meglátogatni, problémáikon segíteni, olvasnivalóval ellátni, velük imádkozni. Valamennyien a szélrózsa különböző irányában laknak Szigetszentmiklóstól Gödöllőig, Budapest különböző kerületeitől Csömörig. Általában az egészségeseket is én látogatom (bár szép lakásban lakom egyik testvérem jóvoltából), mert ha valaki kijön hozzám, az számára külön útidőt és útiköltséget jelent. Én pedig egy nap több feladatot is összekötök és - díjtalanul utazom.

Élcelődés nélkül, szívből mondom: Mi mindenre képes, aki fiatal. S ez nem az évek számától függ. Sok hús esztendő öregebb nálad. Apropos, egy illetlen kérdés: hány éves is vagy?

Az előző adatból mindjárt kitűnik, hogy "valamivel" elmúltam 20 éves. Egyébként '11 őszén születtem, amit nem szívesen vallok be, mert ma még nem mondom "a hamut mamunak"....

Mikor és hogyan ismerkedtél meg a Bokorral?

1948-ban ismerkedtem meg azzal az Úttal, célkitűzéseivel és alapítójával, amiből aztán a Bokor kinőtt. 1949-ben Krisztina körúti anyaházunkban adott helyet akkori főnöknőnk az ország minden részéből érkezett középiskolás lányok egyhetes lelkigyakorlatának, amelyet Bulányi György, Török Jenő és Juhász Miklós szerveztek és tartottak. Török Jenő már előzőleg több előadást tartott nővéreinknek az evangéliumi eszmények megvalósíthatóságáról.

Tehát te akkor már szerzetes voltál. Mindig is annak készültél?

Tulajdonképpen a Zeneakadémiára készültem zongora szakon. Közben azonban megismerkedtem a Szociális Missziótársulattal (Farkas Edit és Prohászka Ottokár alapította 1908-ban). Megtetszett a munkájuk és 1935-ben lettem az első fogadalmam, majd '85-ben az aranyfogadalmam ünnepeltük

nővértársaimmal és Bokor-testvéreimmel ... - nem átütő zenei képességemet parlagon hagyva. A Társulatban kórház-, fogház-, családmunkában, egyesületek látogatásában, előadások tartásában, adminisztrációs munkákban vettem részt.

Úgy tűnik, az életemben meghatározó jelentőségű volt az az imént említett '49-es krisztinai lelkigyakorlat.

Bár a Szentírást rendszeresen olvastam, a Bokor eszmei tartalmában újdonság volt számomra a Hegyi beszédre épülő élet, különösen az ellenségszeretet és erőszakmentesség.

1950-ben "feloszlatták" a rendeket, elvették házainkat, így formailag sem volt nehéz szívvel-lélekkel beállni a Bokor akkori feladataiba. Gyurka első írásait (Szeretet az Isten, Add, Uram, hogy lássak stb.) gépeltem, besegítettem Juhász Miklós csoportmunkájába, majd önállóan próbáltam asszonyoknak és családoknak az evangéliumi eszméket továbbadni. (Délelőtti és éjszakai műszakban gyári munkával keresve kenyeremet.) Akkori további Bokor-feladatomból volt a helyszerzés a különböző egyetemista lelkigyakorlatok számára. Mint nővérnek sokfelé volt ismeretségem, így aránylag könnyű volt a titkos helyeket megszervezni különböző templomokban és plébániákon (a Felső-Krisztinától az Aréna úti Fehér apácáig, az Angolkisasszonyok templomától a Damjanich utcai kis-Regnumig). Volt, hogy hátamat nekitámasztva a belülről bezárt kapunak, nagy kapukulccsal a kezemben véltem megvédeni a templomkapun dörömbölőktől a lelkigyakorlatozókat ...

Ami persze lehetetlenség volt. Akkoriban a Jézushoz tartozóknak apostoli buzgalmuk mértékének függvényében komolyan számolniuk kellett az üldözéssel, a börtönnel. Gondolom, te is számoltál ezzel?

Többször figyelmeztettek, hogy vigyázzak, de - bár alapjában nagyon gyáva vagyok -, tudatosan vállaltam a börtön lehetőségét, ami 1952. augusztus 28-án be is következett. Mikor bevitték az ÁVO-ra (az "Andrássy út 60." éppen ezidőben költözött át a Fő utcába), a Bokor-teológia alapján teljesen világos volt számomra, hogy szabadulást kérni nem jézusi imaszándék. Így a legkétségbeejtőbb helyzetekben is csak annyit mondtam: Istenem, Te, aki a gyöngé nádszálat nem töröd el és a füstölő mécsbelet nem oltod ki, adj erőt! Egyébként ösztönösen - mert senki sem tanított rá -, már gyermekkoromtól kezdve úgy éreztem, hogy Istentől csak erőt szabad kérni mindannak az elviselésére, ami ér. Így vizsgáim előtt, vagy mikor kisebb hangversenyeken játszottam, sohasem kértem, hogy sikerüljön, csak azt, hogy erőm legyen méltóképpen elviselni az esetleges kudarcot. Ennek a szemléletnek az alapján tárgyalásunkkor, amikor kimondták a tíz év börtönítéletet, nem fellebbeztem, hanem az utolsó szó jogán csak annyit mondtam, hogy Istenért és az Ő ügyéért készséggel vállalok minden szenvedést.

Sokan nem tudnak és nem is akarnak a börtönéletéről beszélni. Megkérlek, ha nehezedre esik is, meséld róla valamit. Tudod, ez nekünk már történelem.

Nem szívesen gondolok vissza a börtönökre és főleg nem szívesen beszélek róla; aki nem volt ott, úgy sincs fogalma, hogy mit jelent nemcsak a poloska, az egér, a rossz koszt, a hideg, a közönséges, trágár beszéd, hanem a kiszolgáltatottság és a szabadságtól való megfosztottság is. Három élményt azért megemlítek, és az első (még tárgyalás előtti) börtönben töltött karácsonyt. Az egyik: a Gyűjtő kisleányában voltak a politikai nők, egyik-másik különleges politikai férfi, mint pl. Török Jenő, akit letartóztatása után bányamunkára ítélték. Vele volt egy szép élményem. Az egyik házimunkással megüzentem, hogy szeretnék feloldozást kapni (akkor még nem kezdődött el a "vallási korrózió"). Másnap, amikor sétára vitték, megállt, mintha az orrát fújná, felnézett a mi zárkánkra, ahol én titokban felkapaszkodtam a kis rácsos ablakba - és keresztet rajzolt felém. (Itt említem meg, hogy ugyancsak a kisleányban voltak a halálra ítélték is. Abban az időben szinte kétnaponként ácsolták az akasztófát, amit jól lehetett hallani a zárkákban. Ilyenkor az örök idegesek és türelmetlenek voltak, és mindennap hiányzott valaki a rabok sétájáról... Egy idő után úgy éreztem, hogy nem bírom tovább, nem kértem Istentől változtatást, de Ő kérés nélkül tudta, mennyit bírok, és hamarosan elszállítottak Kalocsára, ahol nem voltak kivégzések.) Másik nagy élményem, amikor szintén a kisleányban, valamelyik házimunkáson át kis levelet kaptam Gyurkától, amelyben azt írta, milyen jó nekünk, hogy tudjuk, miért és Kéért szenvedünk! Harmadik jelentős élményem 1956. Mint osztályidegent Kalocsán egy belső zárkába tettek, amelynek az ablaka nem az utcára, hanem az udvarra nyílt. Akik ott voltunk, csak a

házimunkásoktól értesültünk a változásokról, no meg a smaszerek voltak kedvesebbek és jobb lett az étel. Egyik nap bejött a zárkánkba egy fiatal, jóarcú hadnagy. Rövid beszédében azt mondta, hogy most még számukra nehéz napok jönnek, de mi hamarosan kiszabadulunk és mindnyájunknak jó lesz. - Azóta is többször eszembe jut ez a jóakarátú fiatalember, aki nyilván áldozata lett az '56-os eseményeknek. És végül az első karácsonyom: 1952. december 24. Kint a városban szerteszét kigyúl a karácsonyfa fénye. Van, ahol pici kis ágon, talán egyetlen gyertya ég, emlékeztetve arra az egyetlen, igazi Fényre, amely kétezer évvel ezelőtt először világított bele ebbe a sötét világba... Egy hely van, ahol nincs fény, nincs gyertya, nincs karácsonyi előkészület: a börtönök világa ez. '52-ben, a Markó utcában vagyunk. Annak is egyik IV. emeleti cellájában. A piszkos, zsúfolt zárkát nem karácsonyi fény és illat, hanem hideg, áporodott levegő és elkeseredés tölti be. Egymás hegyén hátán ülnek szomorú, zsémbes hangulatban: a többszörösen elvált konzervgyári munkásnő, aki rendszeres lekvárlopásért van itt. Egy másik - kicsit ütődött - munkáslány, aki szegeket lopott; állandóan éhes s egyetlen vágya, hogy ha szabadul, 2 kg kenyeret megegyék a Lánchíd alatt. (Hogy miért éppen ott, azt nem sikerült megtudni.) Ott gubbaszt egy hajdani bártáncosnő. Csapzott hajáról félig lekopott a festék. A táncból is kikopott, arannyal üzérkedik, most azért van itt. Szomszédja egy rossz külsejű öregasszony. Piszkos ruhája alatt gennyes sebeit borogatja. Fehérneműje nincs. Szalvanzán-kúrúra jár, s most is állandóan "udvarlóját" emlegeti. Büntetését nem vallja be, csak annyit tudunk róla, hogy egy kocsmában fogták el. Mellette gyönyörű fiatal leány ül. Az ártatlanságot lehetne róla megmintázni. Meg is mintázták már nem egyszer. Igaz, hogy nem az ártatlanságot. Akt-modell volt egy ideig ... Javítóintézetben kezdte. Volt cukrásztanuló, gyári munkásnő, s most - rablógyilkosság vádjával - reszketve várja a tárgyalást. - Van egy másik fiatal lány is, 16 éves: mint vasipari tanuló a kollégiumból két lepedőt vitt el, hiszen "minden a miénk" - gondolta. Kis albérleti szobájába honnan is vegyen ágyneműt? Most kezd dolgozni, és nyolcgyermekes szegény édesanyja nem segítheti. Ijedt szemekkel néz körül a borzalmas milióban: vajon mikor szabadulhat? ... A zárka legszörnyűbb tagja a hírhedt újpesti angyalcsináló. Szennyes történeteivel "szórakoztatja" a társaságot. Ő az egyetlen, akire keményen rászólok: hallgasson, térjen magába és bánja sok szörnyű bűnét! Helyeslően bólogatnak; a néni elhallgat de nem bánja bűneit; egyedül azt röstelli, hogy részegesnek tartják ... Van még egy öregasszony. Alig bír megmozdulni: rákos sebeire ráragadt a piszkos blúz. Fehérneműje neki sincs. Vidékre elutazott gazdája megőrzésre nála hagyott cipőjét adta el. Lopásért feljelentették. Sajnálom és szeretem ezt a sok toprongyos ruhájú és lelkű nőt. Milyen jó is lenne ma, karácsony estén örömet szerezni nekik! Tiszta fehérneművel, meleg ruhával, takaróval, ízletes étellel. Talán-talán megnyílna a szívük is ... Sajnos azonban nekem sincs semmim; piszkos a ruhám, mint az övök, és egyetlen fehérneműm rongyos. Külsőleg velük együtt fázom, éhezek és nélkülözök - a szívemben azonban béke és meleg van. A szeretet azonban találékony. Elhatározom, hogy ha már mást nem tehetek, megpróbálok egy kis "csinosabb" terítést csinálni, és majd szólok hozzájuk egy pár szót. Van két "jobb" nő is a zárkában: az egyik valutás, a másik kereskedő volt és saját árúját rejtegette. Ők a "burzsujok". Hetenkint tisztasági csomagot kapnak, és karácsonyra ételmezt is. Az egyiknek apró, színes cukorkái vannak, a másiknak szép fehér, saját törülközője! Elkérem tőlük. A törülközővel leterítem a kopott kis asztalt, s a színes cukorkákkal feldíszítem. Éppen készen vagyok a nagy "terítéssel", mikor bekialt a felügyelő: "Ki csinálta ezt a maskarát?! Tüntessék el azonnal, mert különben..." Az egyébként is közutálatnak örvendő felügyelő ellen felzúdul a zárka; szitkok, átkok röpködnek a levegőben, alig győzöm csitítani őket. A hangulatnak vége! Hogyan beszéljek most békéről, szeretetről, megbocsátásról?!... Azért később mégis megpróbálok. Érzem, hogy a lelkek és köztem semmi kontaktus sincs; mint falról a borsó, peregnek le a szavak ... Énekről szó sem lehet, hiszen kint figyel az őr, és nem akarunk újabb ünneprontást. Aztán jön a szokásos esti program: a nappalra feltornyozott szalmazsákokat letesszük a földre és lefekszünk: fejtől-lábtól, mint a szardíniásdobozban. Én "csak" másodmagammal fekszem a földre tett szalmazsákon a rákos öreg néniével. Szent Erzsébetre gondolok, és egy cseppet sem nehéz. Csak a vérbajossal és a bábaasszonnyal nem tudnék lefeküdni; pedig-pedig ők is a Jóisten gyermekei ... Ma azonban sehogy sem akarok lefeküdni. Olyan jó lenne adorálni ezen a gyönyörű éjszakán! De hogyan? Ha lefekszem, biztosan elnyom az álom; feltűnést nem akarok. Bárcsak jönne egy új "vendég" - gondolom magamban, akinek átadhatnám a helyemet! - Ábránd az egész, hisz kit is hoznának ilyenkor ide?! A villanyt eloltják; lefekszem én is. A szutykos takaró csücskét éppen csak magamra húzom (hadd melegítse a többi a szegény beteg asszony elgémberedett tagjait) - mikor nyílik az ajtó s belép rajta egy piszkos női alak - aztán gyorsan újra bezárul, s már a folyosóról hallom a felügyelő éles hangját: "Csináljanak helyet neki!" - Örömmel ugrom fel (a szobaasszony én vagyok) és sürgősen lefektetem a szerencsétlen

vasmunkásnőt, akit lopás gyanújával munkahelyéről hoztak el. - A villanyt újra eloltják. Lassanként csönd lesz. Leülök az egyetlen székre. Az árurejtegető asszony rámteríti bundáját. Lélekben ott virrasztok a betlehemi jászol mellett és belenézek az isteni Kisdéd ragyogó szemébe ... Éjfélkor megcsendülnek a Bazilika harangjai; az emlékezetből elmondott szentmisében mélységes hálával mondok köszönetet ezért a csodálatosan szép, igazi karácsonyért.

Mi történt azután, hogy szabadultál?

Miután egészségem valamennyire rendbejött, próbáltam összekeresni a régieket, nem sok sikerrel. Folytattam a gépeléseket; Gyurka első saját fogalmazványa után a KIO-t már nekem diktálta, s azt aztán többször is leírtam. Új embereket akartam gyűjteni, ezért elmentem egyházi adóbeszedőnek, hogy kapcsolatokat találjak. Így alakult aztán ki több közösségem.

Amíg a rendben éltél, volt lakásod és ellátásod is. Valami a börtönben is jutott: egy fél priccs és egy csajka étel. Azóta azonban a vatikáni valutáért végzett munkán túl, valamiből meg is kell élned. Miből éltél, miből élsz?

Amikor kikerültem az Anyaházunkból, egy orosz érdekltségű gyárban mint lakatos átképzős dolgoztam, mivel másutt mint nővért nem vettek fel. Majd a Loden posztógyárban dolgoztam letartóztatásomig. Kiszabadulásom után egy háromgyermekes, szívbeteg barátnőmnél bejáró takarítóként dolgoztam, majd amikor az egyik szobájuk megüresedett, oda is költöztem albérletbe, és 19 évig laktam ott. A takarítás mellett pénzért gépeltem az Országos Fordító Irodának, ahová Gyurka egy volt börtöntársa, Demény Pál vitt be engem gépelőnek, Gyurkát meg fordítónak. Ez keresetet jelentett, de nem állást, ezért továbbra is megtartottam a takarítónőséget. Később, amint említettem már, apostolkodás céljából egyházi adóbeszedő lettem. Majd mint egyházközségi munkatárs mentem nyugdíjba a legalacsonyabb összeggel. Azóta többször emelték, ma 13069 Ft. Testvéreim jóvoltából lakásra, kosztra és ruhaneműre kevés kell, így még marad az éhezők és hazai szegények számára is. Sokszorosan megtapasztaltam és megtapasztalom a százannyi testvért és otthont!

Nyugdíjad valóban "horribili"s. A rendszerváltást követően nem gondoltál arra, hogy a börtönévéért járó kárpótlást igénybeveszed?

Az eddig elmondott eszmei beállítottságomból folyóan természetesen következett, hogy nem kértem kárpótlást (bár általam nagyon szeretett és tisztelt testvéreim is kértek). Úgy éreztem, hogy az Isten ügyéért tudatosan vállalt és elviselt évekért számomra méltatlan lenne anyagi kárpótlást kérni. Hiszem, hogy ami ebben - sok hibám ellenére - tetszett az Úrnak, azért majd egyszer Ő kárpótol, és nekem ez elég...

Mit bántál meg és mit csinálnál másként?

Csak a bűneimet! Amit másképp tennék talán: szorgalmaznám a hitoktatóképző, kántorképző elvégzését, a gyermekkorban kezdett nyelvtanulást.

Mi az, amit ha újrakezdhetnéd is, ugyanúgy tennél?

Amit ugyanúgy: a szerzetesi elkötelezettség, amit sohase bántam meg! S a Bokorhoz tartozás, amit szintén sosem bántam meg!

Mit üzensz a Bokor most születő, az ezredforduló után élő tagjainak?

Üzenetem: Az élet titka: imádság, munka, szolgálat. Az emberektől semmit sem várni, csak adni! Istentől csupán erőt kérni a körülmények neki tetsző elviseléséhez és naponta mindent őszinte szívvel kezébe helyezni. Tapasztalatom szerint ez szinte csodákat eredményez. Végül türelem, mert az élet folyamat, és a hűség, jószándékú törekvés egyszer termésbe fordul, "automatikusan", magunk sem tudjuk, hogyan. Ez minden nehézség, szenvedés, kudarc ellenére a békés, boldog, harmonikus élet titka.

Vadas Éva néivel Turiák Ildikó beszélgetett